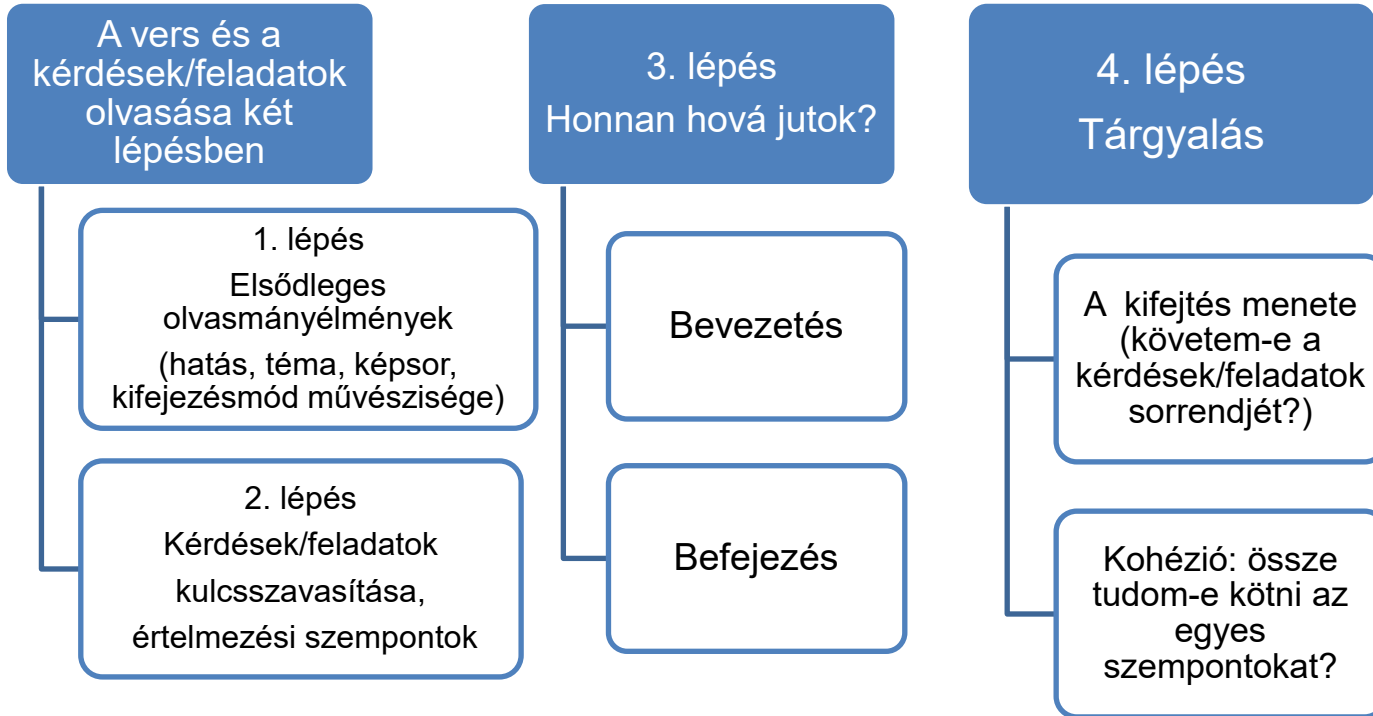

Magyar nyelv és irodalom

ÉRETTSÉGI GYAKORLÓFELADAT
MEGOLDÁSA

Készítette: Sikó Olga-Anna
Marosvásárhely, 2020

I. tétel – lehetséges megközelítés

I. tétel – 30 pont

Kosztolányi Dezső: Ének a fiatalokról (1934)

Versértelmezés összefüggő szövegben

Ámulnak ők és fölnevetnek,
előre néznek, hátra néznek,
és visszafordulnak tünődve,
mert még nem értik az egészet.
Mostan lepődnek meg először,
magasba vont, sóvár szemölddel,
föl-föltekintenek az égre,
ahol a hold tányérja zöldel
és a nap vöröslik a zeniten
és csillagok szelíden ülnek,
szemükben eleven görögtűz,
hétköznapon is örök ünnep.
Úgy járnak itt e gyatra földön,
melyen csupán por és kopás van,
úgy járnak itt e vén világon,
mint egy frissen-festett lakásban.
Nézd, hogy figyelnek, hogy rajongnak,
mikor eszed már unva fontol,
csodát remélnék egy levéltől,
egy hírtől és egy telefontól.
Mondd ezt velem: tudatlan árvák,
mondd: lelük új és tiszta-hős még,
mondd ezt velem: szegény bolondok,
glória nékik és dicsőség.

a. Milyen lírai műfajok jellemzőit ismeri fel a költeményben?

5 pont

b. Mi jellemző a vers beszédhelyzetére?

5 pont

c. Hogyan mutatja be a fiatalokat a lírai én? Fejtse ki válaszát a vers értékvilágára, hangulatára, képi megoldásaira is figyelve!

5 pont

d. Értelmezze a költemény utolsó négy sorának ellentéteit!

5 pont

1. lépés: A Kosztolányi-vers olvasása, elsődleges olvasásélmények (hatás, téma, képsor, kifejezőmód művészsége)

Kosztolányi Dezső: Ének a fiatalokról

Ámulnak ők és fölnevetnek,
előre néznek, hátra néznek,
és visszafordulnak tünődve,
mert még nem értik az egészet.
Mostan lepődnek meg először,
magasba vont, sóvár szemölddel,
föl-föltekintenek az égre,
ahol a hold tányérja zöldel
és a nap vöröslök a zeniten
és csillagok szelíden ülnek,
szemükben eleven görögtűz,
hétköznapon is örök ünnep.
Úgy járnak itt e gyatra földön,
melyen csupán por és kopás van,
úgy járnak itt e vén világon,
mint egy frissen-festett lakásban.
Nézd, hogy figyelnek, hogy rajongnak,
mikor eszed már unva fontol,
csodát remélnék egy levéltől,
egy hírtől és egy telefontól.
Mondd ezt velem: tudatlan árvák,
mondd: lelkük új és tiszta-hős még,
mondd ezt velem: szegény bolondok,
glória nékik és dicsőség. (1934)

2. lépés	3. lépés	4. lépés
Kérdések/feladatok kulcsszavasítása, értelmezési szempontok	Bevezetés ... Befejezés (egyelőre csak piszkozatlapon)	Tárgyalás
	A klasszikus modernség nyugatos alkotói közül napjainkban leginkább Kosztolányi Dezső, a költő, próza- és esszéíró reneszánszát látjuk. Ének a fiatalokról című verse keletkezési idejét tekintve (1934) a nagy Számadás-kötet egyik darabja lehet.	
a. felismert lírai műfajok jellemzőinek azonosítása		•követem a megadott kérdések sorrendjét •össze tudom kötni az egyes szempontokat
b. a vers beszédhelyzete		
c. a fiatalok bemutatása: •értékvilág •hangulat •képi megoldások		
d. az utolsó négy sor ellentéteinek értelmezése		
	Az Ének a fiatalokról, miként a fentiek mutatják, valóban jó vers. Kortalan, ma is élettél telített, rólunk szól. Újból és újból újraolvasható, mint a Kosztolányi-életmű sok más darabja.	

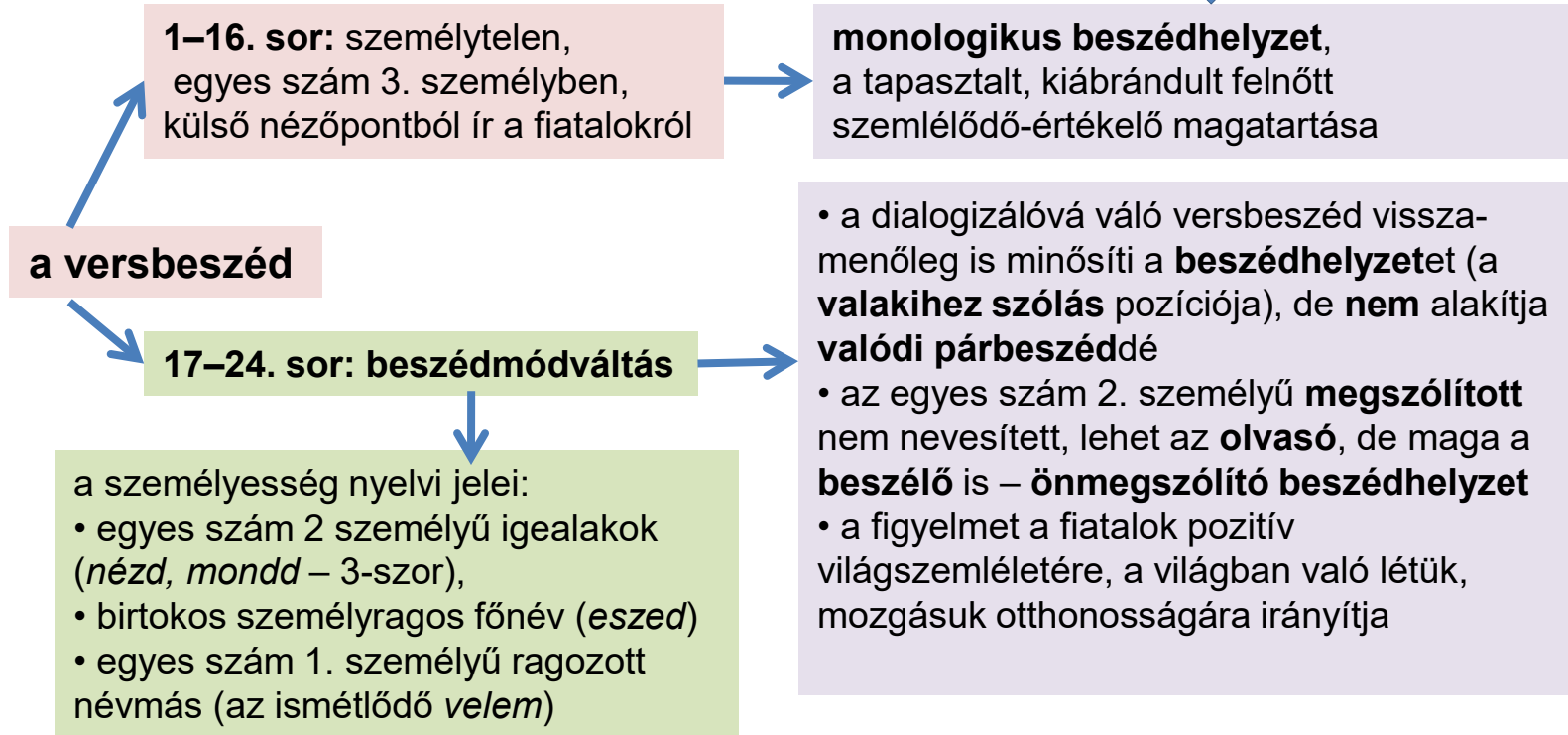
a. A költeményben felismerhető lírai műfajok jellemzői

a. A költeményben felismerhető lírai műfajok jellemzői

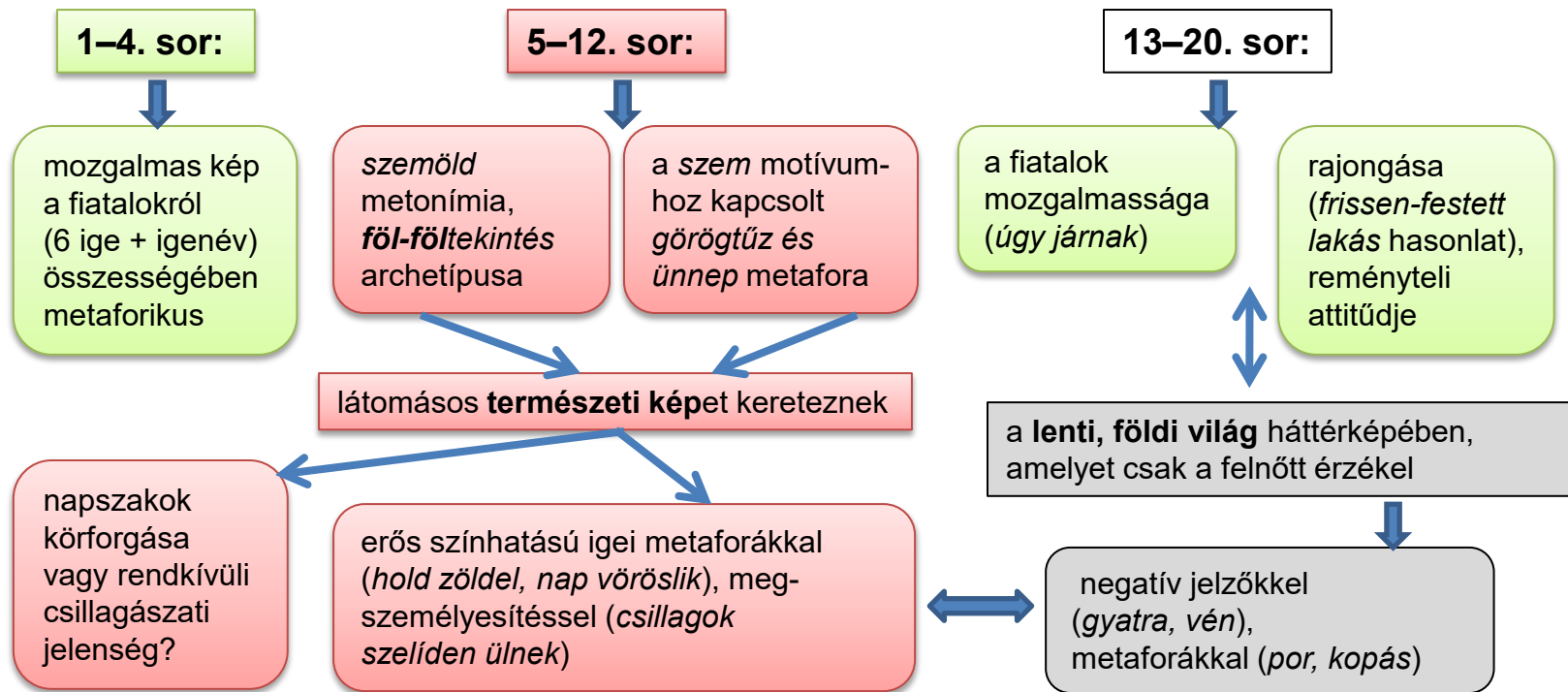

b. A vers beszédhelyzete

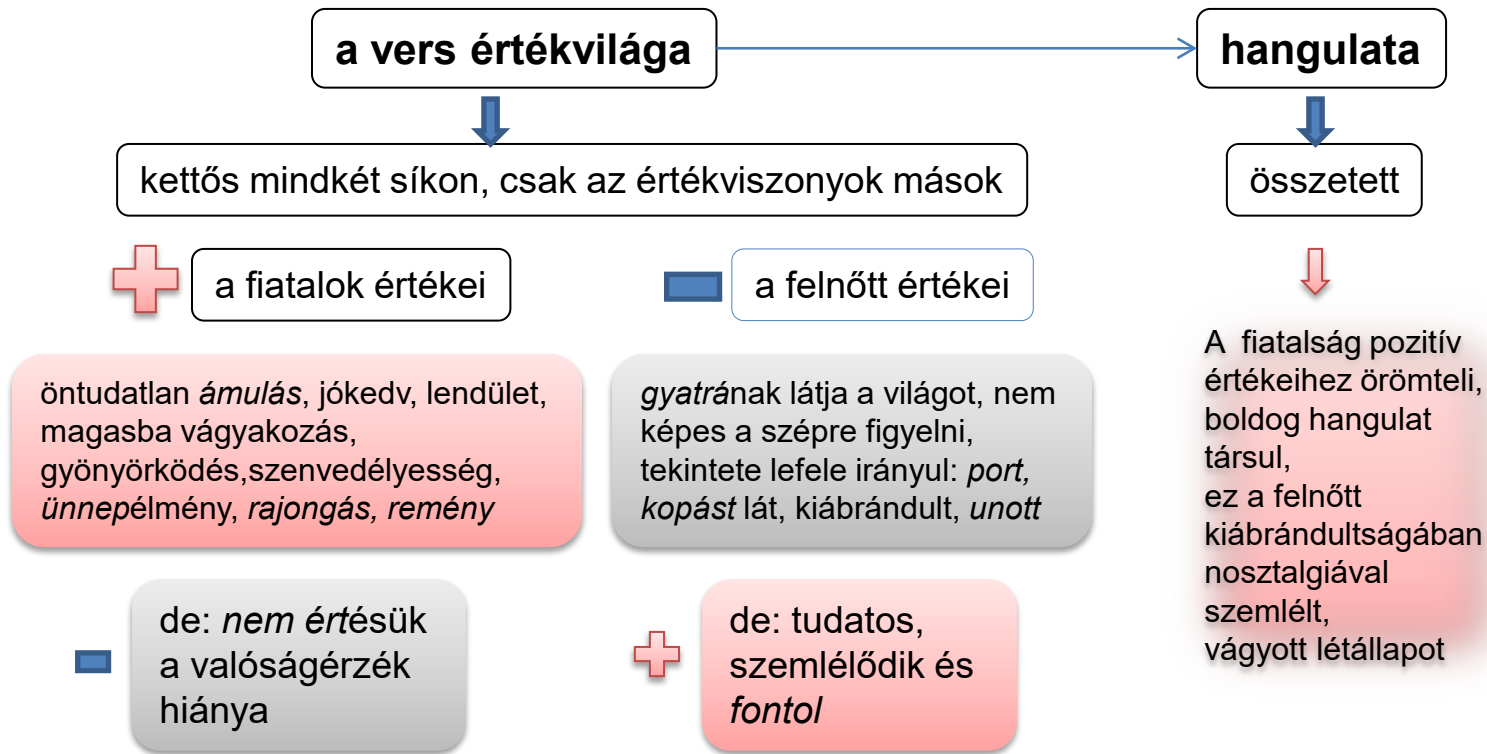

c. A fiatalok bemutatása

A vers képi megoldásai – a beszélő előtt pergő képzeleti képek

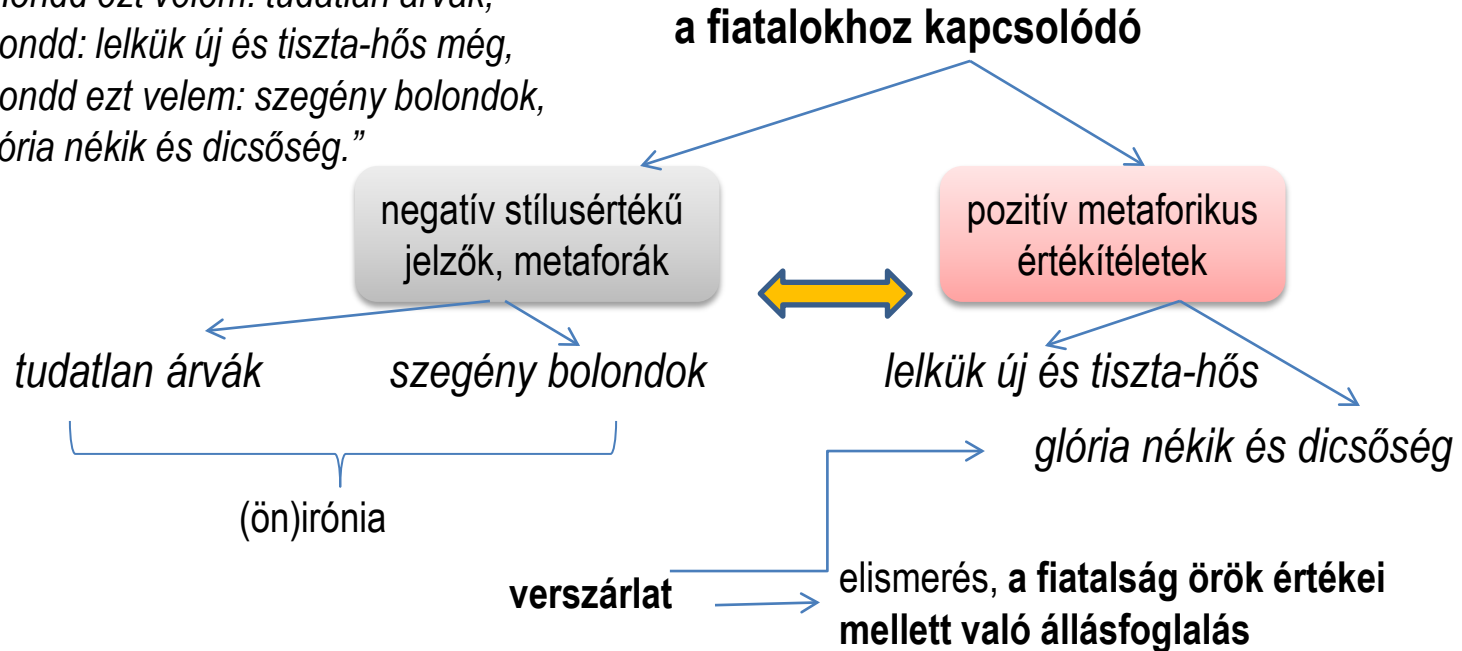

c. A fiatalok bemutatása

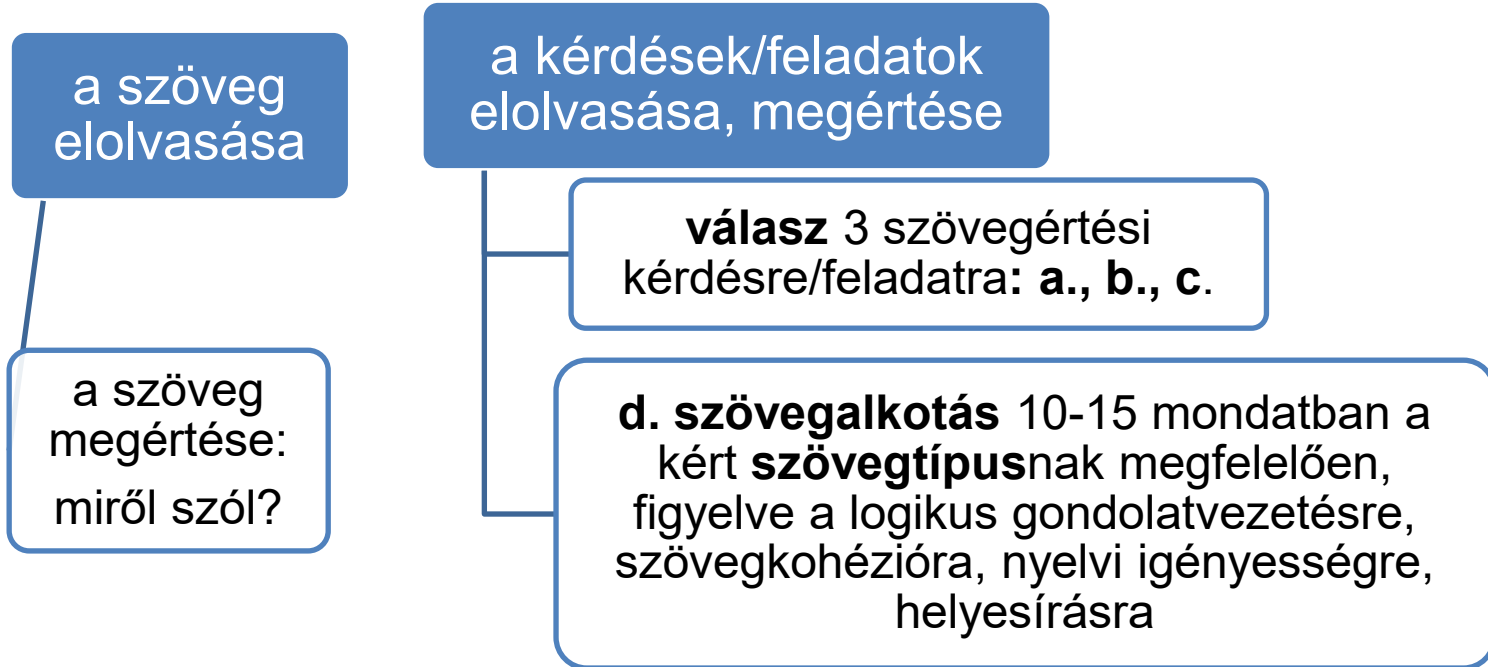

d. A költemény utolsó négy sorának ellentétei

„Mondd ezt velem: tudatlan árvák,
mondd: lelkük új és tiszta-hős még,
mondd ezt velem: szegény bolondok,
glória nékik és dicsőség.”

II. tétel – lehetséges megközelítés

II. tétel – 30 pont

Kontra Ferenc: Csáth éve. www.olvasat.hu

Új év, új irodalmi évfordulók. Egyikre már régóta készülök: Csáth Géza halálának centenáriuma talán emblematikusabbnak számít, mint születésének bármely korábbi évfordulója.

Középkor voltam, amikor egyik tanárom a ködlovagokról beszélt. Jól hangzott, de csakhamar kiderült, hogy egyikünk sem olvasott tőlük semmit. Néhányan, akik már akkoriban írtunk és publikáltunk, mint valami titkos társaság, igazi nyomozásba kezdtünk, hogy megtudjuk, kik voltak, és hol lehetne elolvasni a műveiket. A Nyugat folyóiratra volt a legkönnyebb rátalálni, megkerestük néhány szövegüket.

Beszéltünk róluk, hatással voltak ránk, és már akkor felfedeztük a tudatalattit, amitől olyan hátborzongatóak voltak. Nem tiltotta őket senki, mégis elfelejtett írónak számítottak.[...]

A nyolcvanas évektől divat lett Csáth Gézát idézni, tudományos munkák sokasága jelent meg róla. Mindenki hozzáférhetett, mostanra pedig lassan a teljes életművét kiadták. Disszonáns és feltűnő, hogy szinte mindenki olyan felütéssel kezdte, mintha vele kezdődött volna a Csáth-kutatás. [...]

Szerencsésnek tartom magam, mert nekem még Dér Zoltán mutatta meg az eredeti helyszíneket, melyek segítettek megérteni, mitől kaptak a szövegei ennyire markáns légkört. Csáth ugyanis mindent pohasonlatokntosan, racionálisan leírt: a helyszíneket is, a gondolatait is, leveleiben, naplójában és apró papírdarabkákon. Kis dobozokba rakta őket. Megszállott önelemző volt. Miközben ezeket olvasgattam, az jutott az eszembe, hogy talán éppen azt akarta, hogy mindez fennmaradjon. És talán nyersanyagul szolgáljon majdani életrajzi regényéhez; erre a munkára unokatestvérét, Kosztolányi Dezsőt kérte, aki bele is kezdett, de nem folytatta. [...]

centenárium = századik évforduló; emblematikus = jelképes;

disszonáns = zavaró; markáns = jellegzetes

4 kérdés/feladat

a. Emeljen ki a szövegből öt információt arról, hogyan ismerte meg Kontra Ferenc Csáth Gézát! 5 pont

b. Mutassa be Csáth Gézát a szöveg alapján! 5 pont

c. Melyik stílusréteg sajátosságai érvényesülnek a szövegben? Támassa alá három példával válaszát! 5 pont

d. Készítsen (név nélkül) leírást 10–15 mondatban egy olyan személyről, aki segített megérteni önnek valamit! 10 pont

a., b. feladat – lehetséges válaszok

a. Öt információ a szövegből arról, hogyan ismerte meg Kontra Ferenc Csáth Gézát:

- Középiskolás korában tanára a ködlovagokról (elfeledett írók) beszélt.
- Nem ismerték őket, nyomozni, kutatni kezdtek.
- A Nyugat folyóiratban találtak rá Csáth Géza írásaira.
- Élményeiket megbeszélték.
- Dér Zoltán megmutatta az eredeti helyszíneket, melyek segítettek megérteni, mitől kaptak a szövegei ennyire markáns léggört.

a. Információk azonosítása a szövegben, a szöveg megértésére utaló, öt érvényes válasz megfogalmazása: 5 pont

b. Csáth Géza bemutatása a szöveg alapján:

- Híres író, de sokáig hallgatás övezte, a nyolcvanas évektől lett divatos idézni, kutatni.
- A tudatalattival foglalkozott, szövegei jellegzetes léggörűek.
- Mindent pontosan leírt: helyszíneket, gondolatait, leveleiben, naplóiban és apró papírdarabkákon.
- Megszállott önelemző volt.
- Unokatestvére, Kosztolányi Dezső életrajzi regényt kezdett róla, de nem fejezte be.

b. Információk azonosítása a szövegben: Csáth bemutatása 5 pont

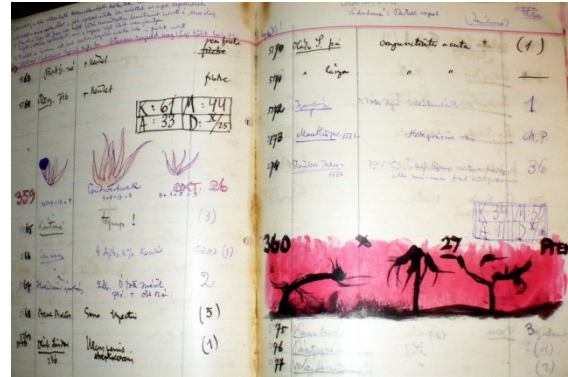
c. kérdés (melyik stílusréteg, indoklás) – lehetséges válasz

c. A szövegben a **publicisztikai stílusréteg** sajátosságai érvényesülnek, mert:

- **témája közérdekű** (megemlékezés egy íróról), a cikk megjelenésekor **időszerű** (Csáth Géza halálának 100. évfordulója)
- a **cím** figyelemfelkeltő és a téma időszerűségére utal: *Csáth Géza éve*
- **adatok, tények** szerepelnek azzal kapcsolatban, hogyan fedezhető fel véletlenszerűen egy nagy író, mikor kerül a közérdeklődés középpontjába
- a szöveg **nyelvezete** egyszerű, közérthető
- a szerző a **hatáskeltés és a szemléletesség** érdekében **poétikai eszközökkel él:**

– hasonlat, jelzőhasználat, túlzás, felsorolás
*(írtunk és publikáltunk, mint valami titkos társaság;
hátborzongatóak voltak; Disszonáns és feltűnő;
markáns légkört; a helyszíneket is, a gondolatait is,
eveleiben, naplóiban és apró papírdarabkákon;
megszállott önelemző)*

– az eredeti publikációban illusztrációt is találunk Csáth jegyzeteiből

c. A publicisztikai stílusréteg sajátosságainak felismerése (2 pont), indoklás (3 pont)

d. feladat: szövegalkotás leíró szövegtípusban, 10-15 mondatban – lehetséges megoldás

Csak egy barátnőm van, mert makacs és szorongó kislány vagyok, szüleim szerint nehezen elviselhető. Anna a szomszédunkban lakik, öt évvel nagyobb, mint én.

Közepes termetű, vörösésbarna hajú, tengerzöld szemű lány. Csodálom, mennyire szép, és milyen sokat tesz-vesz a kistestvérei körül. Rám is szakít időt, ha csak tehetem, náluk vagyok. Pedig félek a gyerekektől, a pókoktól, a sötétségtől...

Anna mindig mosolyog, de nem nevet és nem oktat ki. Türelmes, kedves és okos. Nagyon szeret olvasni, magyarázni. Körbeüljük, úgy hallgatjuk, milyen titokzatos a világ, hogy benne mindennek oka és célja van. Képes kézbe venni a pókot, mert az csodálatos szövőmester, minket nem bánt, mondja, de hálójába fogja a bosszantó szúnyogokat. Késő esti sötétségben a tárgyakat, növényeket tapogattatja velünk, hogy érezzük, minden olyan, mint nappal; de ha mindig világosság lenne, nem tudnánk jókat aludni.

Ma már tudom, ő az, akinek szinte észrevétlenül sikerült megértetnie velem, hogy nincs miért okatlanul félni, és hogy csak felszólító mondatokkal nem lehet az embert jobb belátásra bírni. Nem véletlenül lett Anna tanító néni.

bevezetés –
általános kép a
személyről

tárgyalás:
•külső portré

•belső jellemzők

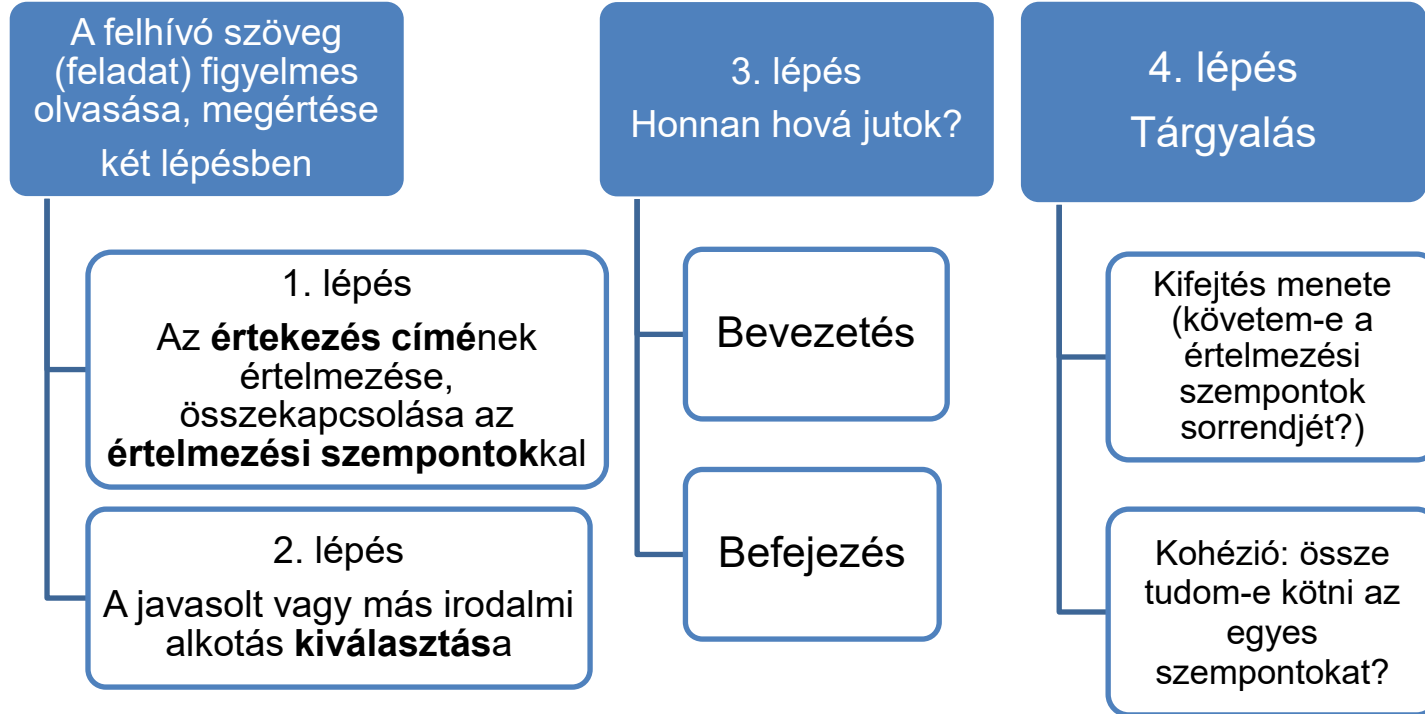
befejezés –
összegző kép

A tartalmi követelmények betartása (egy olyan személyről írni, aki segített nekem megérteni valamit): 5 pont

A leíró szöveg követelményeihez (szerkezeti egységek, leíró jelleg) való igazodás: 5 pont

Logikus gondolatvezetés, szövegkohézió, nyelvi igényesség, helyesírás: 5 pont

III. tétel – lehetséges megközelítés

III. tétel – 30 pont

Feladat: értekezés írása	Értelmezési szempontok
<p>Írjon értekezést körülbelül két oldal terjedelemben Az anyagi és erkölcsi értékek viszonya epikus művekben címmel egy ön által választott magyar szépirodalmi mű (pl. Margit-legenda, Arany János: Szondi két apródja, Jókai Mór: Az arany ember vagy más olvasott mű) alapján!</p> <p>Értekezését egyetlen irodalmi alkotás alapján írja meg, figyelembe véve az alábbi feladatsorban javasolt értelmezési szempontokat, de kiegészítheti ezeket más szempontokkal is!</p>	<p>a. a választott epikus mű műfaji sajátosságai 5 pont</p>
	<p>b. anyagi és erkölcsi értékek 5 pont</p>
	<p>c. a jellemábrázolás eljárásai 5 pont</p>
	<p>d. a mű stílusirányzatának jellemzői 5 pont</p>
<p>Az értekezés megfogalmazási módja külön elbírálásban részesül, melynek szempontjai a logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalom- és nyelvhasználat, helyesírás, valamint az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása. 10 pont</p> <p>Megjegyzés: A szövegalkotásban nem kell figyelembe venni a szempontok sorrendjét. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást</p>	<p>Az egyes szempontok kifejtésének értékelése: érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz <i>5 pont</i> érvényes, de csak részben kifejtett válasz <i>4 pont</i>, részben érvényes, kifejtett válasz <i>3 pont</i>, részben érvényes, részben kifejtett válasz <i>2 pont</i>, kísérlet a válaszadásra <i>1 pont</i>.</p>

1-2. lépés: Az értekezés címe, értelmezési szempontok, a választott mű	3. lépés: Bevezetés Befejezés (egyelőre csak piszkozatlapon)	4. lépés: Tárgyalás
<p>Az anyagi és erkölcsi értékek viszonya epikus művekben Kós Károly: Varju nemzetség című regénye alapján</p>	<p>Az emberi szükségletek kielégítésére szolgáló *anyagi értékek ideális esetben harmonikus viszonyban állnak mindenféle (vitális, erkölcsi, szellemi, érzelmi, esztétikai, társadalmi) értékkel. Válságos helyzetekben viszont ellentétes/hierarchikus viszonyok válnak dominánssá az egyik vagy másik érték rovására. E bonyolult rendszer bonyolult folyamatainak tematizálására kiváltképpen alkalmas a regény műfaja.</p>	
<p>a. a választott epikus mű műfaji sajátosságai</p>		<p>•követem a megadott szempontok sorrendjét</p>
<p>b. anyagi és erkölcsi értékek</p>		<p>•össze tudom kötni</p>
<p>c. a jellemábrázolás eljárásai</p>		
<p>d. a mű stílusirányzatának jellemzői</p>		
<p>*A jó választás titka: mind a négy szempont szerint tudjam kibontani a témát.</p>	<p>Kós Károly történelmi regénye tehát a maga összetettségében láttatja az anyagi és erkölcsi értékek viszonyát. Minden tragikus esemény ellenére biztató kicsengésű: az élet sok szenvedését, megbomlott értékviszonyát végül is az egyetemes megbékélés, kiegyenlítődés követi.</p>	

a. a választott epikus mű – Kós Károly: Varju nemzetség (1925) – műfaji sajátosságai

- nagyobb terjedelmű kötetlen epikai alkotás, három szerkezeti egység négy könyvben
- hosszú időtartamot (kb. 30 év) felölelő, több helyszínen játszódó történetet beszél el
- bonyolult cselekmény, érdekes, metonimikus történetészítés (valóságillúzió, időrend, ok-okozatiság)
- metaforikus motívumok/összefüggések, jelképeség, példázatoság
- narrációs eljárások: jelenetezés (filmszerű technika), időbeli megszakítások, térváltások, sűrítés/részletezés
- fő- és mellékszereplők sokasága; a szereplők jelleme, érzés- és gondolatvilága, tetteik motivációja
- az elbeszélő:

- nézőpontja, perspektívája, viszonyulása, jelenléte
- nyelvhasználata
- jellemzési módja
- utalásrendszere
- „anyagkezelése”

krónikás jellegű

- az elbeszélő állandó jelenléte
- közvetlen, hitelesítő megnyilatkozások
- mindent tud, mindent fölülről és belülről lát
- valós történelmi eseményekre építkezik
- válogat, kiemel, elhagy (látásmódjának megfelelő fontossági rend)
- az idő és a cselekménymozzanatok szabad kezelése

a. műfaji sajátosságok – regénytípus

A Varju nemzetség történelmi regény

múltbeli történelmi időszak, az Erdélyi Fejedelemség története válságos korszakának (1629–1660) feldolgozása

a múlt tanulságaival **példázatos szándékkal** kívánja megválaszolni **saját kora,** az első világháború teremtette történelmi szituáció **kérdéseit:**

hatalomváltás,
egzisztenciális bizonytalanság,
az érvényesülés nehézségei,
a morális értékek háttérbe szorulása,
menekülésre vagy a nemzeti értékek feladására ösztönző idő

a **történelmi hitelesség,** korhű ábrázolás érdekében **történelmi forrásokat** (históriák, dokumentumok, történetírók munkái) tanulmányoz és épít be

a **megtörtént és fiktív események,** a **valóságos történelmi alakok és kitalált figurák** az adott történelmi kor atmoszférájához, világ- és emberképéhez igazodnak

sajátossága: középpontjában a kisemberek sorsa

b. anyagi és erkölcsi értékek

Bethlen Gábor politikája
(1613–1629)

↓
kompromisszumok,
de egyensúly:
külső biztonság,
belső béke,
függetlenség

↓
A **Bethlen-utódok**
visszahúzódnak

↓
a „bethleniánusok”:
Varjú János, Gáspár
a nagy fejedelem hívei,
a bethleni eszme őrzői

I. Rákóczi György politikája (1630–1648)

**harácsoló,
erőszakos**

↓
rá akarja tenni kezét
a **Zólyomi-kincsre**,
amelyet Bethlen István
veje Gyalu várában
halmozott föl, de a Varjuk
„elrekkentik” előle

a „pojánai csata”:
•Gáspárt lelövi Maksai
•Rákóczi György **nem
találja meg a kincset,
felégetteti a Pojánát**

a hatalom erkölcsé (=erkölcstelensége)

↓
**hűségesküre (álerkölcésre) kényszerít,
öncélú tervei szerint zsupori vagy adakozó**

↓
*„De aki azon a napon (hűségeskü után) kijött, mindnek ragyogott az orcája. Mondják, hogy soha, se azelőtt, se azóta **a zsupori Rákóczi György olyan adakozó nem volt, mint éppen akkor az egyszer.** Furcsa, de így van. Nehéz az ilyet megérteni. Hogy éppen amikor megtudta, hogy amit már a magáénak tudott, a Zólyomi Dávid híres harácsolását, úgymondva a zsebéből rekkentették ki, éppen akkor dobálja fűnek-fának, okkal, ok nélkül a hivatalt, birtokot, *regálét, vámot, szabadságot, pénzt...”*

Bethlen Gábor politikája
(1613–1629)

↓
kompromisszumok,
de egyensúly
külső biztonság,
belső béke,
függetlenség

a megmaradt
sereget
foglalul ejti a
tatár kán,
Krímiába
hurcoltatja,
hatalmas
váltásdíjat
követel

b. anyagi és erkölcsi értékek

II. Rákóczi György politikája (1648–1660)

↔
a hatalom erkölcsé (=erkölcstelensége)

↓
felelőtlen politikus, személyes becsvágya, saját dicsősége vezérli,
nem Erdély boldogulása, népét magára hagyja, nem hajlandó anyagi javait áldozni

↓
1657 – a kudarcos lengyelországi hadjárat után

↙
a szamosújvári
országgyűlésen
a fogságba hurcoltak
hozzátartozói a
fejedelemhez
fordulnak,
a rendek is
megerősítik
kérésüket

↘
„...Tőle várták a választ, a vigasztalást és a tanácsot. Rákóczi (...) megszólalt:

– Szerencsétlenség történt, mit gaz árulás okozott. Senki ezért nem bűnös. (...) Ami történt, történt, ami volt, elmúlt. Azon nem segíthetek sem én, sem senki más. (...)

– Kincsesházam üres, a sok háború az utolsó pénzemet elvitte, aki még vagyon, az is Lengyelbe kerül sarc fejében. (...) **ÉN nem-hogy nem tudom kiváltani a rabokat, de még segítséget sem tudok adni az országnak a kiváltáshoz.** Semmim sincsen. (...)

A darabontok a dárdákkal az emberek közé rontanak. (...)

b. anyagi és erkölcsi értékek

A kisemberek (kisnemes, paraszt, katona, havasi ember) értékvilága

békeidőben

- **egyensúly** a tárgyakban, tárgyi formában és a természeti környezetben meglévő, a szükségletek kielégítésére szolgáló **anyagi értékek**, a **vitális és erkölcsi-szellemi-lelki-esztétikai-társadalmi értékek között**.
- szeretik a jót és a szépet, asszonyban és birtokban, borivásban és lovaglásban. Hűségesek. Szeretni akarnak, családot alapítani, dolgozni és anyagiakban gazdagodni.
- keményen **küzdnek**, „*tusakodnak*” földdel, emberrel, természettel.

válsághelyzetben, amikor körülöttük megbomlik az egyensúly

- **erkölcstelen hatalmi gyakorlat** (hűségeskü, belső harcok)
- **külső ellenség** (tatár-kozák támadás*) **miatt**

az értékviszonyok többféle variációja

az erkölcsi értékek
mindenek fölött

az anyagi értékek
elsőbbsége

hűség és hűtlenség
közt ingadozók

b. anyagi és erkölcsi értékek

A kisemberek (kisnemes, paraszt, katona, havasi ember) értékvilága válsághelyzetben

az értékviszonyok többféle variációja

az erkölcsi értékek elsőbbsége minden körülményben

Varju János, Gáspár, Jankó, Ilia, Vitéz Ilona

- lelkiismeretileg kiegyensúlyozott és szabad emberek
- **hűségesek** a bethleni eszméhez
- állást foglalnak, kemények, erősek, kitartóak, okosak, meg nem alkuvók
- **becsületük** és **önértékük** tudatában ragaszkodnak érzelmi és anyagi értékeikhez, építenek és újjraépítenek
- harcolnak, ha kell, életüket áldozzák

az anyagi értékekkel járó érvényesülés elsőbbsége

„...érkeznek az urak, hogy Rákóczi kezébe személyesen adják a **hűségesküt**. Mint ahogy nemrégén tették öreg Bethlen István úréba (...) Az a kutya ***nota***.”

- **Maksai László** a hűséget feladja a rangért, **katona**, parancs szerint él
- magabiztos és öntelt, felületes
- de boldogtalan magánélete és lelkiismerete megtörik
- **anyagi** segítséggel (kifizeti a váltságdíjat Varju Gyurkáért) és **életáldozatával jóváteszi bűnét**

hűség és hűtlenség közt ingadozók

Basa Tamás

- szíve-lelke szerint **hű a Bethlenekhez**,
- nehezeére esik, **de hűségesküt tesz**,
- **hog**y lányának, unokáinak az életét és a **megélhetését biztosítsa** (veje Bethlen-párti, itt hagyott mindent, kifutott)

Basa Anna

- rokonszenves, de a szerelem terén **nem állja ki a hűség próbáját**
- nem ismeri fel idejében az értékeket
- **ingadozása** miatt boldogtalan lesz
- sok szenvedéséért lánya remélhető boldogsága **kárpótolja**

a **Varju család**név fikciós jellegű
Basa, Gyerőffy: korabeli kismemesi
családnevek

**névadás,
cím**

**túlzás,
ellentézés,
metaforikusság,
példázatoság**

tömör, rövid mondatok, régies-népies,
enyhén archaizáló
beszédmód
korhangulat

beszéltetés

•**külső portré:**
néhány erőteljes
vonás, jellemző
**cselekedetek,
tevékenységek**
leírása: építő és munkatevékenységek,
iskolába járás, **szokások**
•részletes **lélekrajz:** Basa Annáról

**elbeszélői
jellemezés**

**c.
A jellemábrázolás
eljárásai**

**más szereplők
általí jellemezés**

**a narrátor
viszonyulása
hőseihez**

**a tárgyi és
természeti
környezet**

•Kalotaszeg és környéke
„Bolond Varjuknak”
mondja a Pojánán élőket,
mert **másképp élnek, mint
a többiek**, mert „*az
emberek nem túrik maguk
között, aki egy fejjel
nagyobb náluk.*”
•**különcöknek** látják

**változó: együttérez és a
Varjukkal azonosul,**
de távolságtartó/ironikus azokkal,
akik nem értik magatartásukat

•**térbeli kiemelés:** fent-lent ellentéte
•**hegy, havas, Pojána:** erkölcsi értékek:
elkülönülés, tisztánlátás, hűség, másság
•**völgybeli falvak, városok:** értékek
összezávartság

„És mondja az egyik hosszú, sovány, madárorcájú, lógó bajusszal és apró kék szemmel; keze a tarisznyán. (...) A másik – kicsi, kövéres ember, barna és kerek arcú; fehér a bajusza, fehér az üstöke – bólint:”

„Monostoron iskola van. Addig-addig **tusakodtak** az emberek, amíg csak megcsinálták közös akarással.”

„...Szép napsugaras idő, a **két asszony** üldögél a gyepen, a nagy fenyő alatt. [...] a réten két ember jön felfelé. Egy fiú meg egy leány. **Egymás mellett**, lassan. [...] Aztán jönnek tovább. **Egymás mellett**”

c.
**a jellemábrázolás
eljárásai –
szövegpéldák**

„Csudálatos dolog, de igaz, hogy az emberek a völgyeket **szeretik** és nem a hegyeket. Talán mert **félnek** tőlük; lehet. Hogy **itt fenn** erdőt **látnak**, meg követ, meg felleget, aki az ormok körül tekereg.

Hogy **itt fenn** erősebben zeng a zivatar. Pedig **itt** korábban kél a nap és később nyugszik, és – közelebb az Isten. De talán éppen ezért **nem szeretik** a hegyeket. Egyenesen vannak fenn a házak, messze-távol egymástól az udvarok, és nagy a magánosság itt. Akik **itt fenn élünk**, emberrel ritkábban **beszélünk**. De sok mindent **látunk mi**. A völgyi ember minket **nem láthat**, de **mi belelátunk** a faluba, az udvarokba, a földekre és a kertekbe, **belelátunk** a völgyi ember életébe. **Mindent látunk** és sokat **tudunk**. De **ők nem is láthatnak minket**.

„– Sokat mer az a Jankó. (...) És nem iszik, se ő, se a fia.

– Sok pénzük lehet.

– No, nem látszik rajtuk.

– De építenek a Pojánán (...).

– Megint? Mi a fenét? (...)

– Toldják a házat, a pajtákat, nagyobb udvart fognak bé. Aztán színeket, csúrt.

– Tán templomot, oskolát, malmot és kocsmát is – **csúfolódott** az almási Bíró Máté –, jó lesz az mind ott fenn a farkasoknak.

Az **emberek kacagtak**. És valaki még tódította:

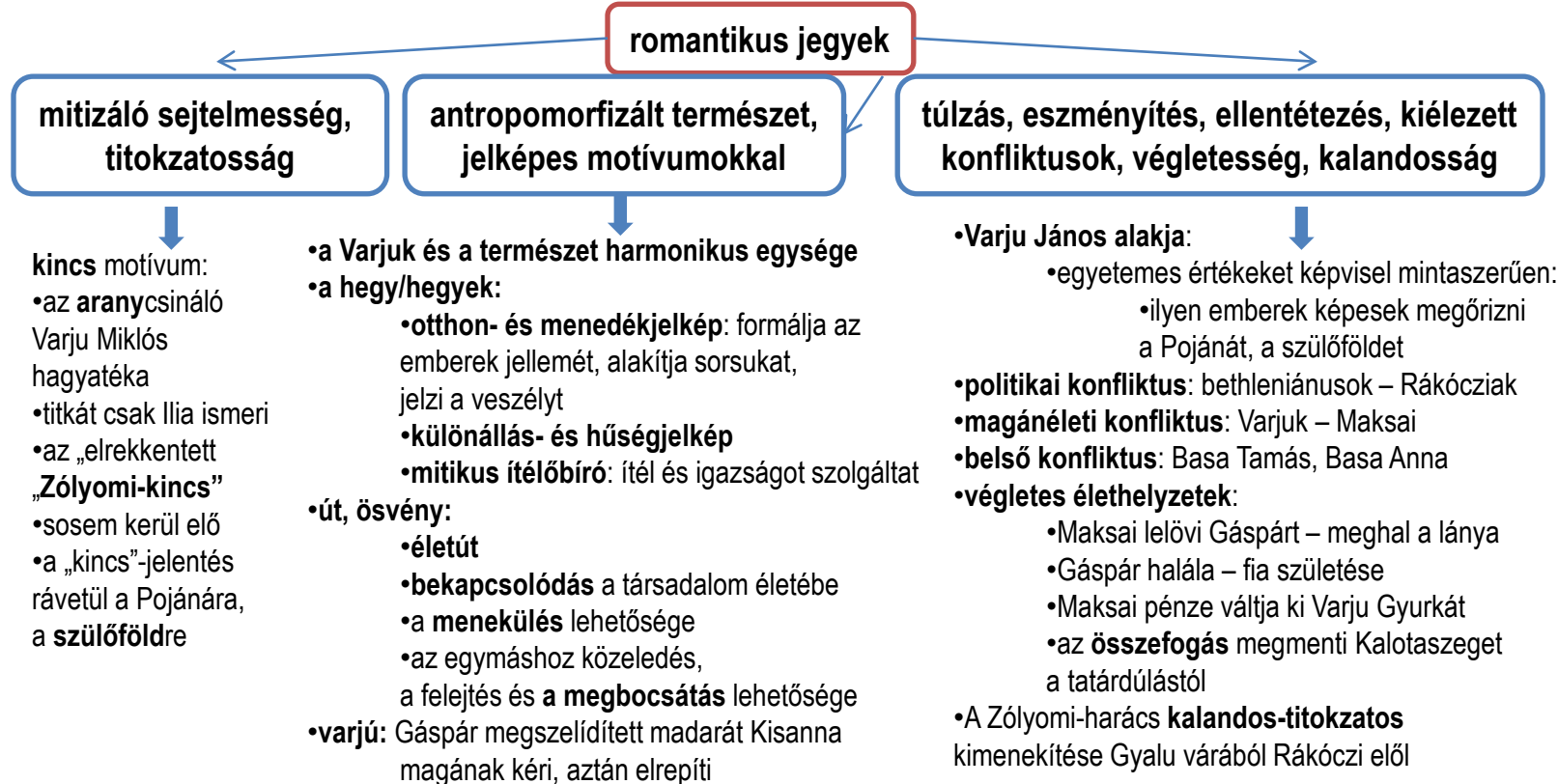
– Nem a! De bizonyosan várat raknak oda. Legyen nekik is, mint a mágnásoknak.

– Kacaghattok. Lefőznek azok mindünket. Meglássátok.

– De már erre igyunk.

Kacagtak nagyot és ittak nagyot a kurtanemesek a „Csillag”-ban **a bolond Varjuk új bolondságán...**

d. a mű stílusirányzatának jellemzői: romantikus elemekkel színezett realizmus

romantikus jegyek – szövegpéldák

mitizáló sejtelmesség,
titokzatosság

„A mesebeli kincs,
aki egykor kiszökött a
várból, hogy híre-
nyoma nem maradt
[...] Aztán csak elbújt.
Talán itt a hegyek
között. Hogy most,
amikor a Bethlenek-
nek szükségük van
reá, megmozduljon és
katonákat szerezzen,
sereget állítson és
lángba borítsa a
Rákócziak
reménységét”

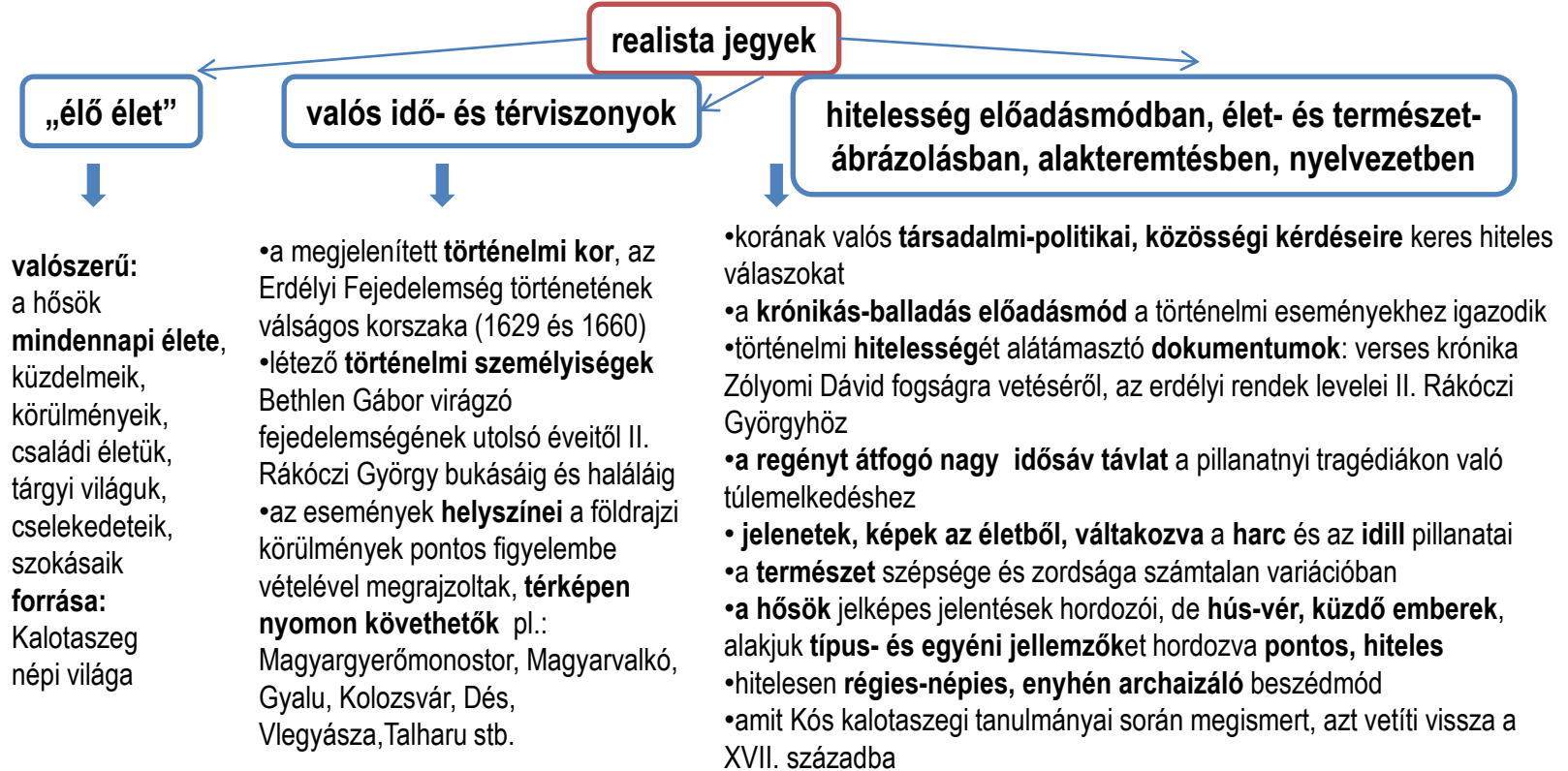
antropomorfizált természet,
jelképes motívumokkal

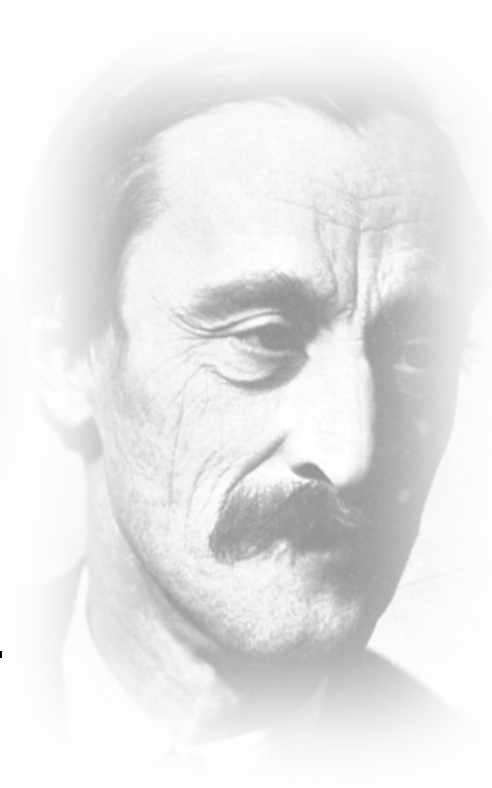
- „A hegy félelmetes, a hegy titokzatos. A hegyekről nem jó megfeledkezni. És haragszik a hegy azokra, akik hozzája hűtlenek, akik őt elhagyják. A hegy keményen kegyetlen, a hegy kíméletlenül bosszúálló. De én tudom, hogy a hegy igazságos”
- „A Pojánának útja van már, az út odavisz a nagy országútba, bé az életbe. És az úton az élet feljön ide, a magános nagy erdőbe”
- „Mü járt utat járunk, azok törik a maguk külön útját”
- „Oda temették a nagy fenyő alá. Gáspár mellé és öreg Varju János mellé [...] Maksai László vitéz ember volt, illik, hogy itt nyugodjék...”

túlzás, eszményítés, ellentétezés,
végletes élethelyzetek

- „A hír szállott, szállott. És nőttön-nőtt, csudálatosabb és csudálatosabb lett. És találgatták, hová lett **Varju János**, hol járhat, mit csinálhat. Mert hogy egyszer csak visszajön, az bizonyos igaz.”
- „Azon az éjszakán az Ilia hurubájában **fiat szült Vitéz Ilona**. A fülébe lövések dörrenése nyilallt és az egymást halálra kereső emberek ordítása... **Gáspár akkor már halott volt...**”
- „Összesen tíz nagy tüzet számolt **Maksai**. (...) – (...) mennyi idő alatt tudnál a Pojánára futni? (...) Mondd, hogy száz-százötven kozák van a faluban. (...) A monostoriak puskái megszólaltak. Maksai hangja átsüvített minden zajon. – Üsd, vágd! **Jön a segítség**, emberek. Ne féljete! A falakról az emberek a havas felé pillantottak. A füves oldalon sebesen vágatva jött egy lovas. Utána kettő, azután három és még jöttek.”

d. a mű stílusirányzatának jellemzői – meghatározó a realista szemlélet

Köszönöm a figyelmet.

Források

- <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/szotar.php?szo=%C3%89NEK&offset=17&kezdobetu=%C3%89>
- https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_40137/ch08s03.html
- <http://www.lato.ro/article.php/Elven-pap%C3%ADr-Kosztol%C3%A1nyi-Dezs%C5%91-%C3%89nek-a-fiatalokr%C3%B3l-Szeptemberi-%C3%A1h%C3%ADtat/1873/>
- http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf4449.pdf
- http://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/8126/1/tiszataj_1973_012_055-061.pdf
- http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/2605/1/209-215_Kornyane_Szoboszlay.pdf
- <http://www.varad.ro/ha-en-nem-birom-mas-is-ne-birhassa/>
- http://adatbank.ro/html/cim_pdf821.pdf
- <https://epa.oszk.hu/00400/00462/00040/1624.htm>
- http://epa.oszk.hu/02400/02401/00022/pdf/EPA02401_Hungarologiai_kozlomenyek_1982_53_439-445.pdf
- <https://drive.google.com/drive/folders/12FVD1zz-FdnXinxCvMr1MnRHePCli0we>